

**ЖАНР ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ ЯК ДІАЛЕКТИЧНА ЄДНІСТЬ ЛІТЕРАТУРНИХ
ТА ФОЛЬКЛОРНИХ ТРАДИЦІЙ**

О. В. ГОРБОНОС, кандидат філологічних наук, доцент,

Херсонський державний університет

E-mail: annabelan77.ab@gmail.com

orcid.org/0000-0001-7268-9116

Анотація. Дослідження присвячене аналізу наукових поглядів на теоретичний концепт жанрової парадигми літературної казки як геноодиниці вітчизняного літературного процесу, зокрема проблеми синтезу її провідних функціональних структурних елементів: індивідуально-авторського начала та поетики народної казки, що і зумовлює генологічний потенціал даного жанру. Спираючись на конкретні наукові дослідження літературної казки, поєднуючи теоретичний та історико-літературний аспекти дослідження, у статті розкриваються передумови, специфіка та неповторність дифузійного синтезу домінантних структурних елементів даної геноодиниці. Зазначаємо, що саме їх діалектична єдність і сприяє ефективному процесу формування та функціонування усіх жанрових різновидів літературної казки у світовому та вітчизняному літературному просторі. Базис даного художнього феномену – наявність суб'єктивності даної геноодиниці та звернення у процесі її творення до поетичної системи народної казки та їх синтез у жанровій матриці літературної казки.

Ключові слова: народна казка, літературна казка, міф, синтез, суб'єктивність, аналіз-порівняння, жанрові різновиди

Актуальність теми. Літературна казка як геноформа, базис виникнення якої – народно-казковий епос, – явище оригінальне, самобутнє та унікальне у світовій літературній традиції в цілому. Письменникам-казкарям вдалося зробити неможливе, – залишаючись митцями свого часу, вірними вимогам своєї епохи, вони створюють образи, які живуть у віках, сюжети, які не втомлюється перечитувати різновікова мільйонна аудиторія. Маленьких читачів вона вабить незвичайними ситуаціями та героями, фантастичними пригодами, стрімким та динамічним сюжетом, а для дорослого адресата цікава у першу чергу міфологічним підтекстом, архетипним змістом, філософічністю, символічністю.

У термінах сучасного літературознавства казка є нічим іншим як прикладом *подвійного кодування* (термін Ч. Дженкса), тобто її текст закодований на різні рівні прочитання, залежно від «горизонтів очікування» читача, його інтерпретаційних спроможностей. А відтак казки є гіперрецептивними творами, доступними для різновікової аудиторії – “практично всіх поколінь людей, суспільних верств, етносів, цивілізацій” [10, с. 42]. Лонгітюдний творчий потенціал літературної казки зумовлює і постійний інтерес науковців до вивчення особливостей її жанрової парадигми, який посилюється в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний дискурс з'ясування жанрової природи літературних казок відзначається дискусійністю. Частина

науковців розглядає літературну казку як результат прямого використання автором жанрової схеми народної казки (Л. Брауде, Ю. Ярмиш, М. Люті). Інші дослідники, визнаючи за нею роль жанрової першооснови, говорять про поступове віддалення літературної казки від свого фольклорного коріння у процесі розвитку (Д. Нагішкін, Н. Тихолоз, М. Липовецький, А. Карельський, Н. Будур та ін.). На визначення домінантних ознак жанру літературної казки у своїх роботах звертали увагу Л. Брауде, Ю. Ярмиш, І. Лупанова, Т. Леонова, Дж. Зайпс та ін.

Тезаурус зазначених досліджень містить науково-теоретичний потенціал для праць цілісного і системного характеру, що зумовлює і *мету нашого дослідження* – комплексне проникнення в закономірності функціонування у літературній казці домінантного начала автора та фольклорно-казкового первня як перманентного атрибуту своєрідності даної жанрової одиниці в діахронії.

Методи. У процесі дослідження застосовано такі методи: узагальнення, аналізу, синтезу, системний та описовий.

Результати. Науковий інтерес до казки (як фольклорної, так і літературної) прокидається тільки в ХІХ ст. Дослідження цього жанру мають різносторонній характер, проте максимальну увагу зосереджено на питанні його походження та історичного розвитку. Актуальність цієї проблеми пояснює Дж. Р. Р. Толкін: “Історія ...казок, можливо, складніша, ніж історія людства, і, принаймні, така ж складна, як історія людської мови” [11, с. 238].

Зазначимо, що у сучасному літературознавстві найбільш прийнятною є така теорія розвитку казкового жанру: **міф** → **фольклорна казка** → **літературна казка**. Так, за Н. Фраєм, казка стала першим жанром, який ознаменував перехід від міфологічної свідомості до власне літературної: міф втратив свій світоглядний синкретизм та сакрально-магічний ареол і трансформувався у казку, покликану не впливати на космічний універсум, а розважати реципієнта. Генетичний зв'язок казки із міфом обґрунтовує і Є. Мелетинський: “відміна специфічних обмежень на розповідання міфу, допущення в коло слухачів невтаємничених (жінок та дітей) тягнуло за собою мимовільну настанову оповідача на вигадку, підкреслення розважального моменту й неминуче – ослаблення віри в достовірність розповіді... Первісна суворості достовірності поступається місцем несуворій, що сприяє дедалі більш усвідомленому вільному вимислу” [7, с. 441].

Не викликає сумнівів факт, що міф присутній у казці як *генотип* (термін Я. Славінського) – історично сформований надіндивідуальний код, який вводить твір до системи норм традиції, - що врешті-решт дозволяє їй досягнути повної автономії і повноправно утвердитися серед інших фольклорних жанрів, а згодом активно розвиватися і у формі авторської літературної творчості. Пояснення знаходимо у дослідженні Н. Тихолоз: “протягом тисячоліть фольклор і література розвивалися паралельно, синхронно – як дві взаємопов'язані підсистеми художньої словесності, її онтологічні форми, кожна з яких жила своїм життям, а проте обидві вони існували не ізольовано, а в повсякчасній взаємодії. У руслі цієї співдії перебувала й казка: займаючи міцні позиції у фольклорі, цей жанр поступово почав просочуватися у літературу” [10, с. 46].

На думку науковців, літературна казка постає з народної в основному двома шляхами:

- 1) через вільну інтерпретацію її сталих фабульних тем;
- 2) на основі оригінальної фабули, в яку широко вводяться чарівно-фантастичні елементи [2, с. 283].

Механізм «переходу» народної казки в літературну детально описав американський дослідник Дж. Д. Зайпс, порівнявши останню із мімом. Мім – біологічний термін Р. Докінза, що означає поведінковий чи культурний стереотип, який передається від покоління до покоління не генетично, а шляхом імітації [3, с. 7]. Спроектуювши цей термін у площину літератури, Дж. Д. Зайпс наповнив його новим змістом: літературна казка-мім є носієм певної інформаційної моделі, що генерується фольклорною казкою; основне її призначення – донести цю нову інформацію до суспільства. Термін інформація у даному контексті розпадається на дві категорії: загальна інформація – вірування та уявлення про реальний (матеріальний) та надприродний (духовний) світи, а також часткова інформація – актуальні для реципієнтів суспільні проблеми, конфлікти, протиріччя тощо.

Літературна казка-мім проходить чотири етапи формування:

1. асиміляція інформації індивідом (письменником);
2. збереження новоутвореного комплексу інформації у пам'яті;
3. вербалізація літературної казки-міма, вираження у формі, що може бути сприйнята іншими (наприклад, книга);
4. передача інформації суспільству.

На думку автора, головна функція літературної казки – соціалізуюча, що полягає у донесенні соціально значущої та естетично оформленої інформації іншим, які, отримавши її, формують мікросуспільство, об'єднане довкола спільного розуміння тексту-міма (за основу взята концепція мовного суспільства Б. Стока) [13, с. 21–23].

Отже, за Дж. Д. Зайпсом, літературні казки беруть свій початок із народних, поступово їх адаптують і в один момент «відриваються», починаючи самостійне існування.

У цьому контексті доцільно згадати теорію М. Бахтіна, у термінах якої літературна казка – *вторинний* (складний, ідеологічний) жанр, що виникає “в умовах більш складного і відносно розвиненого та організованого культурного спілкування (переважно письмового)” [1, с. 239] на основі *первинного* (простого) жанру – народної казки, – вбираючи і переробляючи суттєві його ознаки. Дослідник зазначає, що “різниця між первинними та вторинними жанрами надзвичайно велика та принципова” [1, с. 239].

Отже, прообразом, першоосною, внутрішньою формою літературної казки є казка народна, від якої вона перейняла головні принципи структурної організації, певні схеми моделювання сюжету, образи тощо. За нашим твердим переконанням, саме взаємодія народно-казкових і авторсько-творчих елементів у архітектоніці літературної казки зумовлює перманентний розвиток її жанрової матриці. Саме тому історичне становлення літературної казки цілковито зумовлене її взаємодією із казкою народною. Беручи це до уваги, Н. Тихолоз, систематизуючи погляди своїх попередників – Ю. Ярмиша, Т. Леонової та Д. Нагішкіна, виділяє наступні еволюційні етапи її розвитку:

1. **Фольклористична казка** (термін Л. Брауде) або **літературний переказ** – писемна форма побутування народної казки, її стилістична модифікація, при якій її внутрішня форма та зміст залишаються сталими, змінюється тільки зовнішня форма.

2. **Літературна обробка** – народно-розмовну стихію витісняє книжна манера оповіді, домінує авторський індивідуальний первень, змінюється не тільки зовнішня форма, але і частково зміст. Письменник дотримується сюжету, послідовності подій і кола персонажів народної казки, однак, орієнтуючись на свій смак та естетичне чуття, передає це літературно-художньою формою.

Письменник-казкар художньо збагачує фольклорну казку, оскільки автор вводить у її структуру описи природи, ліричні відступи, портрети та деталізацію переживань героїв, психологічну мотивацію їх вчинків, насичення дії побутовими деталями тощо. Крім того, переказуючи, письменник надає традиційним, усім добре відомим сюжетам нового емоційного забарвлення, смислового навантаження, що наближує їх до сучасності.

Сюжет, манера оповіді, смислове навантаження казки абсолютно залежать від волі автора, який, не пориваючи з народною традицією, все ж таки має достатньо творчої волі в інтерпретації матеріалу, підкорює його своїм творчим та естетичним цілям. М. Ярмиш пропонує у даному випадку термін *казка за фольклорними мотивами* [12, с. 51].

3. **Літературна казка із суто авторською сюжетно-образною системою** (пропонуємо назву **власне-літературна казка**): головний акцент на оригінальному авторському сюжеті, цілковитий відхід від зовнішньої форми та змісту фольклорного жанру [10, с 49–51].

Відтак, жанрова матриця літературної казки знаходиться у постійній динаміці, зумовленої складною взаємодією народно-казкової традиції та авторського вимислу. Зокрема, серед ознак фольклорної казки, які переносяться у літературну без змін чи модифікуються відповідно до замислу письменника, дослідники називають епічність, оповідний характер: в основу казок покладено розповідь про вигадані, фантастичні події і явища, які сприймаються як реальні. Фольклорні казки також характеризуються традиційністю структури і композиційних елементів (зачини, кінцівки), контрастним групуванням дійових осіб, відсутністю розгорнутих описів природи і побуту. Їхні сюжети багатоепізодні, з драматичним розвитком подій, дія зосереджена на героєві і щасливому закінченні – перемозі добра над злом. Важливою ознакою народної казки є і її багатофункціональність, зокрема у літературознавчому словнику-довіднику зазначено: “функціональна палітра казок надзвичайно розмаїта: її естетичні функції доповнюються з пізнавальними, морально-етичними, соціально-виховними, розважальними та ін.” [6, с. 321].

Генеza власне літературної казки розпадається на два етапи: передісторія (середина XVII ст. у Франції та Італії) та власне історія, що починається із творчості німецьких романтиків.

У XVII ст. у Франції виникає специфічний тип культури, осередком якої був салон, що породжував особливий літературний побут зі своєю мовою, галантною та іронічною, своїми правилами поведінки, літературними масками та іменами. Керували такими салонами жінки, у цьому було їх суспільне призначення – створювати атмосферу вишуканості, що уможливлювала тонке сприйняття, оцінку та створення нових витворів мистецтва. Квінтесенцією салонної культури стає усна бесіда, що розгортається за чітко прописаними законами: особливий склад гостей, кількість яких не мала перевищувати восьми, дотримання правил ведення полеміки, основне завдання якої не наблизитися до істини, а показати свою ерудованість, уміння власниці салону диригувати бесідою, неначе оркестром, змінюючи теми та звучання промов. Задля спільного приємного проведення часу, салони починають культивувати малі «несерйозні» жанри – епіграми, мадригали, послання, новели, казки. А оскільки останні за своєю природою орієнтовані на усну розповідь, на імпровізацію і дають широкий простір фантазії при досить чіткому сюжетному каноні, то одразу ж стають ідеальним жанром для салонного літературного дозвілля. Дж. Д. Зайпс засвідчує, що казки були одним із різновидів мовної гри, яка мала на меті засвідчити освіченість та ерудованість аристократок. Вони були «десертом» для слухачів, використовувалися, щоб задовольнити

примхливу публіку, розважити її. З часом акцент із відтворення зміщується у площину імпровізації та експерименту з відомим фольклорним сюжетом. У 90-х роках XVII ст. салонні казки стають настільки популярними, що аристократи (як жінки, так і чоловіки) починають записувати їх і публікувати [13, с. 20–21]. Зазначимо, що ці твори були розраховані суто на дорослого слухача. Тільки у 20-х роках XVIII ст. з'являються дешеві видання казок для незаможного населення – і дорослих, і дітей. У результаті казка змінює свою функцію: вона покликана не розважати, а вчити, розважаючи. З часом казки навіть стають однією з форм навчання привілейованих дітей. На цьому етапі вони мали відповідати наступним принципам:

1. виконувати дидактичну мету;
2. бути невеликими за обсягом, щоб дитина могла легко їх запам'ятати та відтворити;
3. обов'язково пройти цензуру дорослих [13, с. 57].

Власне ж історія літературної казки починається з творчості європейських романтиків, зокрема і вітчизняного романтизму, як результат зацікавлення всім національним, і, відповідно, звернення до традицій фольклору та їх переосмислення. Адже казка відповідала романтичним уявленням про свободу творчості митця, його праву на вільний політ фантазії, а разом із тим – почуттю моральної відповідальності за те, як ця свобода використовується. Відкривався простір для дослідження загальнолюдського, вічних цінностей і спільних для всіх людей вад, що поєднувався із розкриттям національного і локального. “Жанр казки дозволяв ставити глобальні проблеми, звертатись до вічного і потойбічного і розкривати його взаємодію з суто земним, дочасним” [4, с. 87]. Зростання інтересу до казки зумовлювалося ще й тим, що вона вже не розглядалася як щось несерйозне, «низьке», «простонародне», а стала поціновуватися як вияв генію народу, «духу нації», у якому відкривався загальнолюдський чи навіть Божественний дух. Романтик, який писав казки, тим самим прагнув зрівнятися з цим духом, намагаючись вознестися до народного генію завдяки генію індивідуальному. Тому не випадково казка, як фольклорна, так і літературна, одразу ж зайняла одне із перших місць в ієрархії жанрової системи романтизму, вагомо вплинувши на всю систему розвитку даного жанру.

Незважаючи на те, що літературна казка унезалежнилась від народної у плані змісту й зовнішньої форми, усе ж її архітекстуальний зв'язок з фольклорною казкою зберігається на рівні форми внутрішньої. Підтвердження знаходимо і в Ю. Ярмиша: “Літературна казка є дітищем казки народної, від якої вона походить” [12, с. 10].

Комплексний підхід до вирішення даної проблеми представлений Д. Нагішкіним у літературознавчому дослідженні “Казка та життя: листи про казку”. Автор поділяє жанротворчі ознаки казкового жанру на дві групи: перша група – постійні, незмінні, обов'язкові ознаки, які виконують функцію законів жанру та визначають форму казки як жанрового поняття; друга група ознак – факультативні, що формуються народною традицією і виражають прагнення та мрії народу. Порушення ознак першої групи – законів жанру – знищує казку як таку, а трансформація ознак другої групи – народної традиції – спричиняє виникнення літературної казки. До законів жанру Д. Нагішкін зараховує такі особливості казки як оживлення предметів і явищ природи, представників флори і фауни; чудесні перетворення; втілення понять, явищ та уявлень у реальні чи фантастичні образи; гіперболізацію тощо. До народної традиції науковець відносить людяність, гуманістичне начало, оптимізм, національну основу сюжету

та образів, вираження уявлень народу, незмінну перемогу добра над злом у соціальному розумінні, вираження ідеалів народу і розмовну живу мову [8, с. 27–29].

Схожою є концепція О. Веселовського, згідно з якою, народна казка – один із найбільш яскравих, активних та життєздатних *жанрових архетипів*, що характеризується діалектичною єдністю стійкості та гнучкості, формальності та “внутрішнього збагачення змісту” [7, с. 247]. Тобто, у самій структурі народної казки, яка є відкритою по відношенню до реальності, закладені різноманітні способи та канали контакту з дійсністю. Саме тому, літературна казка, містячи новий “життєвий зміст” [7, с. 247], не руйнує основну конструкцію казкового художнього світу, а вступає з нею у взаємодію, діалогічні стосунки. На думку дослідника, літературна казка не несе нового змісту, а по-новому тлумачить *формулу* фольклорної казки – “перетворює її значення, розширює смисл, видозмінює її” [7, с. 247].

Висновки і перспективи. Доречною є думка Є. Неєлова: “фольклорний жанр, зіштовхуючись із літературою, засвоюється і перероблюється останньою, так би мовити, не тільки «по частинам», але і як жанрова цілісність...” [9, с. 51], що є і констатацією-підсумком розглянутої у цьому дослідженні наукової проблеми.

Список використаних джерел

1. Бахтин, М. М. Эстетика словесного творчества [Текст] / М. М. Бахтин. – М. : Наука, 1979. – 415 с.
2. Галич О. Теорія літератури [Текст] / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 488 с.
3. Докинз Р. Эгоистичный ген [Текст] / Р. Докинз. – М., 1993 – 204 с.
4. Копистянська Н. Х. Відмінність у хронотопі фольклорної і літературної казки [Текст] / Н. Х. Копистянська // Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. – Львів : ПАІС, 2005. – С. 87–92.
5. Липовецкий М. Н. Поэтика литературной сказки [Текст] / М. Н. Липовецкий. – Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1992. – 184 с.
6. Літературознавчий словник-довідник. [Текст]. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – С. 321–322.
7. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. – М. : Просвещение, 1992. – Т. 2. – 719 с.
8. Нагишкин Д. Сказка и жизнь: письма о сказке [Текст] / Д. Нагишкин. – М. : Детгиз, 1957. – 269 с.
9. Неелов Е. Н. Сказка, фантастика, современность [Текст] / Е. Н. Неелов. – Петрозаводск : ПГУ, 1987. – 275 с.
10. Тихолоз Н. Казкотворчість Івана Франка (генетичні аспекти) [Текст] / Н. Тихолоз. – Львів : ТзОВ «Поліграфія», 2005. – 316 с.
11. Толкин Дж. Р. Р. О волшебных сказках [Текст] / Дж. Р. Р. Толкин // Лист работы Мелкина и другие волшебные сказки. – М., 1991. – С. 225–247.
12. Ярмиш Ю. Ф. У світі казки [Текст] / Ю. Ф. Ярмиш. – К. : Рад. письменник, 1975. – 142 с.
13. Zipes J. D. When dreams comes true: classical fairy tales and their tradition. / J. D. Zipes. – NY., 1999. – 305 p.

References

1. Bakhtyn, M. M. (1979). Estetyka slovesnoho tvorchestva [Aesthetics of verbal creativity]. Nauka, 415.
2. Halych, O., V. Nazarets, Ie. Vasyliiev (2001). Teoriiia literatury [Literature Theory]. Lybid, 488.
3. Dokynz, R. (1993). Ehoystychny hen [A selfish gene]. Nauky, 204.
4. Kopystianska, N. Kh. (2005). Vidminnist u khronotopi folklorno i literaturnoi kazky [The difference in the time-space folk and literary tales]. PAIS, 87–92.
5. Lypovetskyi, M.N. (1992). Poetyka lyteraturnoi skazky [Poetics of a literary fairy tale]. Yzdatelstvo Uralskoho unyversyteta, 184.
6. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk(2006). [Literary Dictionary Directory]. Akademiia, 321–322.
7. Myfy narodov myra: Entsyklopedyia(1992). [Myths of the peoples of the world: Encyclopedia]. 2 t. Prosveshchenye, 719.
8. Nahyshkyn, D. (1957). Skazka y zhyzn: pysma o skazke [Fairy-tale and life: letters about a fairy tale]. Dethyz, 269.
9. Neelov, E. N. (1987). Skazka, fantastyka, sovremennost [Fairy-tale, fantasy, modernity]. PHU, 275.
10. Tykholoz, N. (2005). Kazkotvorchist Ivana Franka (henolohichni aspekty) [Kazkotvorchist Franko (genealogic aspects)]. TzOV «Polihrafiia», 316.
11. Tolkyn, Dzh. P. P. (1991). O volshebnykh skazkakh [About fairy tales]. Prosveshcheniie, 225–247.
12. Iarmysh, Iu. F. (1975). U sviti kazky [In the world of fairy tales]. Rad. pismennyk, 142.
13. Zipes, J. D. (1999). When dreams comes true: classical fairy tales and their tradition. NY, 305.

ЖАНР ЛИТЕРАТУРНОЙ СКАЗКИ КАК ДИАЛЕКТИЧЕСКОЕ ЕДИНСТВО ЛИТЕРАТУРНЫХ И ФОЛЬКЛОРНЫХ ТРАДИЦИЙ

О. В. Горбонос

Аннотация. Исследование посвящено анализу научных взглядов на теоретический концепт жанровой парадигмы литературной сказки как геноединицы отечественного литературного процесса, в частности проблемы синтеза ее ведущих функциональных структурных элементов: индивидуально-авторского начала и поэтики народной сказки, что и обуславливает генологический потенциал данного жанра. Опираясь на конкретные научные исследования литературной сказки, сочетая теоретический и историко-литературный аспекты исследования, в статье раскрываются предпосылки, специфика и неповторимость диффузионного синтеза доминантных структурных элементов данной геноединицы. Отмечаем, что именно их диалектическое единство и способствует эффективному процессу формирования и функционирования всех жанровых разновидностей литературной сказки в мировом и отечественном литературном пространстве. Базис данного художественного феномена - наличие субъективности данной геноединицы и обращения в процессе ее создания к поэтической системе народной сказки и их синтез в жанровой матрице литературной сказки.

Ключевые слова: народная сказка, литературная сказка, миф, синтез, субъективность, сравнительный анализ, жанровые разновидности

THE LITERARY TALE'S GENRE AS THE DIALECTAL UNITY OF LITERARY AND FOLK TRADITIONS

O.V. Gorbonos

Abstract. The article is devoted to the analysis of scientific views on the theoretical concept of genre paradigm of the literary tales as a phenomenon of the national literary process, in particular to the problem of synthesis of major functional structural elements: individual author principles and poetics of folk tales, which makes genealogic potential of this genre. Literary fairy tale as a genre, whose occurrence basis - national epic fairy - is an original, distinctive and unique phenomenon in the world of literary tradition in general. Writer and storyteller managed to do the impossible - remaining artists of his time, faithful to the requirements of his era, they create images of living for centuries, stories that never ceases to reread by the millionth audience. Little readers are attracted by the unusual situations and characters, fantastic adventures, rapid and dynamic storyline and for adult recipient it is interesting of primarily mythological overtones, archetypal meaning, philosophy, symbolism. Based on specific researches of the literary tales, combining theoretical, historical and literary aspects of research, the article reveals the prerequisites, the specificity and uniqueness of diffusion synthesis dominant structural elements of the genre. We note that their dialectical unity promotes effective process of formation and functioning of all kinds of literary fairy tales genre in the world and the domestic literary space. The basis of this artistic phenomenon - the presence of the subjectivity in the literary fairy tales and treatment in the process of its creating to the systems of the poetic folk tales and their synthesis in the matrix of the genre of literary fairy tale.

Keywords: folk tales, literary tale, myth, synthesis, subjectivity, comparative analysis, genre variety

УДК 821.112.2

МОДЕЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ У РОМАНІСТИЦІ НІМЕЦЬКИХ ПИСЬМЕННИЦЬ 1990-2000 рр.

Т. А. КИРИЛОВА, кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет

E-mail: tkirillowa@bigmir.net
orcid.org/ 0000-0001-7891-701X

Анотація. У статті розглядається актуальне для літературознавства, зокрема для германістики останніх двох десятиліть, питання діалектичних зв'язків пам'ять / історія в межах німецьких загальнонаціональних дискурсів об'єднання та подолання минулого. В опрацювання історії Німеччини література спогаду представляє художні версії національного минулого, об'єднуючи три ключові події ХХ ст.: націонал-соціалізм, соціалізм та реуніфікацію країни. При чому в жіночій прозі процес конструювання художніх версій історії особливо показовий. Хитка позиція жіночої статі в культурі зумовлює гостру реакцію жінки на травматичні моменти минулого.

Тому тексти авторок виявляють травми минулого, надаючи їм глибокого психологічного характеру, і, тим самим, дозволяють краще зрозуміти національний контекст. Зокрема репрезентативні романи Г. Мюллер, М. Марон та Дж. Ерпенбек виявляють всю складність діалектики пам'яті та історії. Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати альтернативні моделі історії